

MIDWINTERTELLING UTRECHT JANUARI 2007 EN EERDER

Michel Klemann

Zoals sommige van de vogelaars in Utrecht misschien wel weten, heb ik wat met de provincie. Geboren op nog geen honderd meter achter de Domtoren ben ik vijftien jaar later in en rond de stad Utrecht met vogelen begonnen. Veel herinneringen heb ik daar: dodaars-tellingen in de Kromme Rijn, het verschijnen van de eerste Nijlganzen, op bezoek bij het "laatste" paar ooievaars in Oudewater, m'n eerste brilduiker (ad. man) in de winter '78/'79 op de Maarsseveensche Plas, prachtig beest! Dat was in een tijd dat ganzen rond Utrecht zelden aan de grond kwamen. Drijfjachten in o.a. de Bethunepolder waren een "normaal" verschijnsel en watervogels overal reteschuw. Als je rond Utrecht smienten wilde zien, moest je helemaal naar de Loenerveensche Plas fietsen. Aalscholvers "aan de grond" waren een zeldzaamheid.

Slobeend - Jan van der Greef

Veel soorten werden nog onbeperkt afgeschoten. Langs de oevers van de Maarsseveensche Plas stonden jachthutten. Als jochie zag ik eens een jager in zo'n hut zitten met daarvoor wilde eenden in het water. Ik probeerde met het gooien van takken de eenden te verjagen om ze te redden. Foutje. Het waren lokeenden die met een steen via een touw aan de poten, in het water waren gedropt. De gevolgen waren lokeenden die in paniek niet weg konden vluchten, een tierende jager en ik die moest rennen om een dreun te ontlopen. Grote delen van de provincie zijn de laatste decennia volgebouwd en geasfalteerd. Genoeg bespiegelingen; tijd voor een kort overzicht.

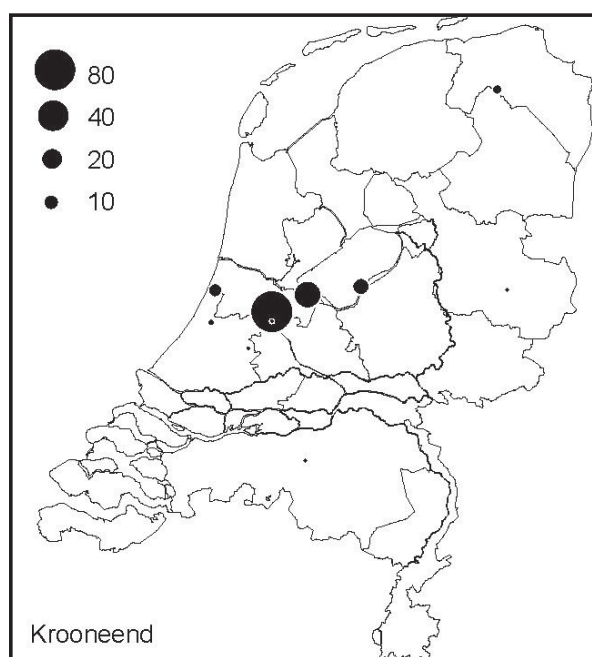
2007

De tellingen in 2007 zijn achter de rug en intussen is een flink deel digitaal ingevoerd. Behalve dat het voor ons prettig is, biedt het de teller de mogelijkheid tellingen van zijn telgebied te vergelijken met eerdere jaren. Van 118 telgebieden zijn de gegevens over januari 2007 op dit moment binnen. Daarvan zijn er 66 midwintertelgebieden en 52 monitoringgebieden. De midwintertelgebieden worden alleen in januari geteld, monitoringgebieden maandelijks in de periode september t/m april.

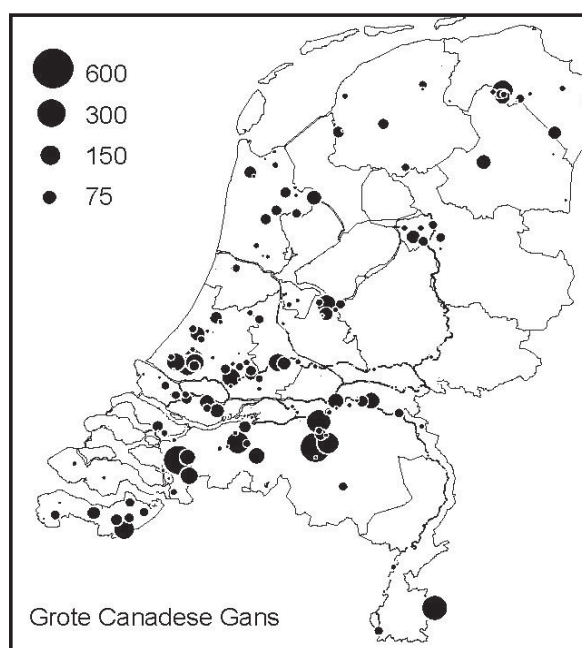
Een eerste blik op de aantallen, vergeleken met die van januari 2006, laat zien dat de hoge temperaturen deze winter een verschuiving in overwinteringsgebieden hebben veroorzaakt. Hoewel dus nog niet alle telgegevens binnen zijn, zijn de aantallen van de volgende soorten nu al hoger dan de aantallen van 2006 en hoger dan het gemiddelde over 2001/2005: fuut (312), grote zilverreiger (82), ooievaar (23), bergeend (68), krakeend (724), slobbeend (319), krooneend (103), tafeleend (1.064), Kievit (12.133), kokmeeuw (14.908). De aantallen van grote zilverreiger, slobbeend, krooneend, Kievit en kokmeeuw zitten nu al boven de hoogst getelde januari-aantallen over de periode 1995-2006.

2006

Het overzicht van het vorige seizoen is nu al wel volledig. In tabel 1 staan de getelde aantallen en soorten in 2006 met daarnaast het gemiddeld aantal getelde exemplaren in de periode 2001 - 2005. Bijna 200.000 vogels zijn er in januari 2006 geteld waarvan de helft bestond uit smienten en kolganzen met resp. bijna 70.000 en 35.000 ex. Een paar soorten bereikte ook het hoogste aantal van de afgelopen 12 jaar (1995 - 2006), te weten: aalscholver (615), grote zilverreiger (82), grauwe gans (13.596), soepgans (1.318), Canadese gans (852) en witgat (10). Er waren enkele nieuwkomers: kleine zilverreiger (1), harlekijneend (1), kokardezaagbek (2) en rosse stekelstaart (1).

Landelijke verspreiding krooneend januari 2006

Landelijke verspreiding grote Canadese gans januari 2006

Soort	2006	2001-05	Soort	2006	2001-05
Dodaars	56	60	Soepeend	1.196	1.107
Fuut	221	259	Pijlstaart	3	26
Roodhalsfuut	0	1	Slobeend	111	79
Kuifduiker	0	1	Krooneend	83	60
Aalscholver	615	455	Tafeleend	528	953
Roerdomp	0	3	Kuifeend	3.807	4.407
Kleine zilverreiger	1	0	Harlekijneend	1	0
Grote zilverreiger	82	19	Brilduiker	85	69
Blauwe reiger	409	487	Kokardezaagbek	2	0
Ooievaar	20	19	Nonnetje	67	41
Knobbelzwaan	2.901	2.738	Middelste zaagbek	3	1
Zwarte zwaan	30	21	Grote zaagbek	29	84
Kleine zwaan	2.452	1.727	Rosse stekelstaart	1	0
Wilde zwaan	35	81	Bruine kiekendief	0	1
Zwaangans	10	11	Blauwe kiekendief	1	1
Taigarietgans	0	3	Smelleken	0	2
Toendrarietgans	670	1.308	Slechtvalk	7	6
Kolgans	35.020	29.497	Waterhoen	1.510	1.441
Grauwe gans	13.569	8.246	Meerkoet	19.114	22.082
Soepgans	1.318	1.085	Scholekster	36	66
Indische gans	51	118	Goudplevier	14	217
Sneeuwgans	0	1	Kievit	2.163	2.033
Keizergans	0	1	Watersnip	20	14
Gr. Canadese gans	852	332	Grutto	0	2
Brandgans	3.160	1.918	Wulp	464	839
Roodhalsgans	1	0	Tureluur	1	0
Nijlgans	1.241	1.013	Witgat	10	3
Casarca	0	3	Kokmeeuw	6.505	9.950
Bergeend	38	70	Stormmeeuw	10.857	12.771
Muskuseend	0	3	Kl. mantelmeeuw	2	10
Carolinaeend	6	1	Zilvermeeuw	428	363
Mandarijneend	2	9	Gr. mantelmeeuw	4	14
Smient	69.387	57.148	IJsvogel	9	9
Krakeend	668	483	Gr. gele kwikstaart	8	8
Wintertaling	664	614			
Kaapse taling	0	1	Soorten	59	65
Wilde eend	17.400	17.650	Aantallen	197.948	182.045

Tabel 1 Soorten en aantallen geteld tijdens de midwintertelling januari 2006 in Utrecht en gemiddeld aantal 2001-05.

Verloop over de jaren van enkele soorten

Wanneer de aantallen over de afgelopen 12 jaar naast elkaar gezet worden, zijn er soorten die niet iedere winter gezien worden, bijvoorbeeld ijsduiker, rotgans en bonte strandloper. De lijst met exoten wordt nog jaarlijks aangevuld met weer één of twee nieuwe ontsnapte soorten. Enkele hebben zich definitief gevestigd. De aantallen van de Nijlgans stijgen licht, evenals die van grote Canadese gans (zie

kaart) en zwarte zwaan. Onder de "kleine exoten" blijft de mandarijneend wat schommelen met lage aantallen en in 2006 verscheen de eerste, en zeker niet de laatste, rosse stekelstaart op de lijst.

Onder de aanvullende soorten vertonen slechtvalk en ijsvogel een langzame toename. De trend van blauwe kiekendief, smelleken en grote gele kwikstaart is vanwege de lage aantallen onduidelijk, maar de negatieve landelijke trend van blauwe kiekendief en positieve trend van grote gele kwikstaart zal ook ongetwijfeld in Utrecht plaatshebben.

De bulk aan watervogels bestaat jaarlijks uit een beperkt aantal soorten, maar deze laten soms mooie aantalsontwikkelingen zien. Een duidelijke toename is te zien geweest bij de eerder genoemde smient en kolgans, evenals bij grauwe gans, Canadese gans en brandgans. Onder de eenden die het "goed doen" zijn krakeend en krooneend (zie kaart) die in populatieomvang toenemen, en de slobeend die profiteert van warmere winters. Andere eendensoorten vertonen jaarlijks grote schommelingen in aantal. Na de Kievit is de wulp met enkele honderden vogels in januari de talrijkste steltloper. De aantallen meeuwen schommelen als gevolg van het weer, alleen de grote mantelmeeuw lijkt duidelijk in aantal af te nemen en is sinds 2001 niet meer boven de 20 exemplaren uitgekomen (hoogst getelde aantal was 84 in 1995).

Van de landelijk getelde aantallen in 2001/2005 is bekend welk deel er in Utrecht is geteld. Meer dan 10% van het landelijke totaal van knobbelzwaan (10,3%), kleine zwaan (14,1%) en krooneend (63,5%) bevindt zich in Utrecht. Ook het aanwezige percentage en de soortensamenstelling van exoten is landelijk gezien in Utrecht relatief groot met o.a. zwarte zwaan (14,7%), Indische gans (50,1%) en mandarijneend (10%). De regio kan zich natuurlijk slecht meten met watervogelrijke regio's in noord- en zuidwest-Nederland, maar met 200.000 getelde vogels is het toch zeer de moeite waard.

Veel dank is natuurlijk hier op zijn plaats aan iedereen die half januari weer op pad geweest is om een totaalbeeld te krijgen van de watervogels in de regio. Met name aan teller en voormalig coördinator Wigle Braaksma die zich hiervoor vele winters heeft ingezet. Het verzamelen van formulieren gaat nog even door en vandaar meteen de oproep aan iedereen die geteld heeft en nog geen papieren of digitale formulieren heeft ingevuld dit z.s.m. te doen. Te zijner tijd krijgen alle tellers automatisch het rapport "Watervogels in Nederland 2006/2007" thuisgestuurd.

Eerder verschenen in "SOVON nieuws uit de provincie 2007/1 - maart".